

Obrtnija.

Posojilnice in industrija.

V znani in že večkrat omenjeni razpravi „Trgovskega in obrtnega društva“ v Gorici smo naleteli na naslednje, velezanimivo poglavje:

Na Slovenskem je kaj veselo narastlo število posojilnic in hranilnic. Tu je zbranega veliko kapitala, ki je pa doslej skoro docela mrtev za razvoj slovenske obrtnije, v kolikor ni razposojen posamičnim obrtnikom. Na stotisoče je denarja, katerega marsikje ne vedo drugače uporabiti, kakor da ga zalagajo v druge denarne zavode ali v državne zadolžnice. — Nočemo se tu spuščati v razpravo o našem še precej primitivnem posojilništvu ter grajati naravnost v nebo kričečo brezbržnost za denarne operacije po vzgledu naših sosedov; hočemo le konstatovati, da naši denarni zavodi se niso še nikjer povzpeli do usodepolnega koraka, da bi denar založili v obrtna podjetja . . . Toda priti mora čas, da bodo naše posojilnice in hranilnice siljene, iskati odtoka svojemu denarju v obrtnih investicijah, rodoljubi pa, ki imajo kaj smisla za vseobči blagor naroda, bodo skušali pospešiti ta naravni razvoj in bodo delovali povsod na to, da bodo naši denarni zavodi zalagali del svojih denarjev v tovarniška in druga podobna podjetja, kakor jih vidimo drugod po svetu. Ako ima „Boden Credit“ najrazličnejših tovarn, ako ima češka „životnostenska (obrotna) banka“ tudi velike cukrovarje itd. zakaj bi ne bilo na Slovenskem v manjšem obsegu denarnih zavodov, ki bi zalagali del svojih denarjev v obrtna podjetja, od katerih bo mnogo več dobička nego od navadnih posojil?!

S kratka: Slovenci imamo že odlično število „kapitalistov“ ki bi morali ustanovljati večja obrtna podjetja! To so naši denarni zavodi, naše posojilnice in hranilnice!

Umeje se, da ne izključujemo združniškega ali delniškega načina; narobe, tudi na ta način si bomo morali pomagati, kakor pač pokaže praktična potreba. . . . O tem nekaj več pri posamičnih obrtih in v trgovini z obrtnimi izdelki

Ker smo že pri podjetnosti in kapitalu, naj ponatisnemo nekaj misli, katere je napisal dr. Karol Pečnik v „Soči“ že početkom l. 1898. Tam čitamo:

„Ali bo kedaj mogoče ustvariti slovensko industrijo? Jaz mislim, da bode. Naša geografična lega pri morju je naša sreča, kajti ta nam daje precej ugodnosti, ki jih nima današnje središče avstrijske industrije na Češkem, Moravskem in Nižje Avstrijskem. Naša bodoča industrija bo imela cenejšo prevoznino in lažje komunikacije v prekomorju za se, in to je že nekaj.

Industrija hoče kapitala. Tega nimamo, se navadno pravi. To je pa le deloma res. Časi so taki, da je dandanes že boljše, ako industrijska podjetja z malim začnejo, kajti inozemske in prekomorske relacije se ne odprejo na mah, treba jih je od leta do leta iskati in

razširjati. Začetkoma ni treba torej veliko kapitala, saj ga pozneje dobro upočena industrija povsod lahko dobi. Toliko kapitala pa ima že dandanes. Izgovor torej, da Slovencem kapitala primanjkuje je vsaj deloma prazen.

Nekaj drugega nam nedostaja, namreč podjetnosti. Izgovor, da Slovencem podjetnost ni prirojena kakor na pr. Židom, Grkom in Armencem, — je vsaj glede industrije prazna slama. Prirojena podjetnost je slepa; podjetnost v industriji pa hoče dandanes visoke omike, ki pozna lastno pozicijo glede prirodnin, ki proučava prekomorska tržišča, ki zna kritično misliti in strogo matematično računati. Glavna naša rana je torej pomanjkljiva omika naših malih kapitalistov. Ne tlačimo svojih sinov samo v gimnazije! Kdor nima od doma premoženja, ne hodi v realko ali višjo strokovno šolo, on bo vedno le hlapec v veliki industriji. Na naših malih kapitalistih je vse ležeče, da ti napotijo svoje sinove izključljivo le v realke ali pa strokovne šole. To je edina pot, ki nas more privedi do samostojne slovenske industrije.

Še nekaj. Anglež kapitalist ne pošilja svojih sinov ne v realko, ne na tehniko, njemu se zdi to potrata časa in brezkoristno „mnogovedstvo“. Angleško šolstvo je seveda popolnoma različno od našega. Če bi pa hotel to po našem povedati, bi bilo tako le: Najprej 2 leti gimnazije ali realke, potem 4 leta one strokovne šole, o kateri misli, da bo sinu glede položaja mednarodne industrije mogla odpreti pot do industrijalne samostojnosti, in na zadnje, kar mu je glavno, pošlje svojega sina za 2 ali 3 leta v tovarno, ki dela v isti stroki, kot praktikanta brez plače, in tu mora začetkoma prijeti za ročno delo kot navadni delavec. Ako bi naši kapitalisti tu Angleže le malo posnemali, bi bilo nam kmalu boljše. Delo ni sramota!

V uvodu v svojo razpravo je napisal nekaj mislij, ki tudi zaslužijo, da jih ponatisnemo v tem našem trgovskoobrotnem „Vademecum-u“. Govoril je o slovenskem izvozu in o trgovini v obče, torej tudi z obrtnimi izdelki, v druge dežele, v prvi vrsti v zamorju. Pred očmi je imel prihodnost, ki mora priti, ako nočemo utoniti v morju tuje obrti in trgovine ter ostati na vse večne čase le trpini. Dr. Pečnik pravi:

„Dejanski odnošaji so za slovenski izvoz jako ugodni. Srečna usoda je namestila slovenski narod ob morskih obrežjih, dala mu pod roko svetovno znana trgovska mesta, lahko in ceno parobrodsko zvezo z Azijo in Afriko, tu je naša bodočnost. Da bo kedaj kaj samostojne slovenske trgovine, izcimi se le po odnošajih s prekomorskimi kraji.

(Konec prih.)

Obrtnijske raznoterosti.

Avizo za nakup 2700 met. stotov pšenične moke: C. in kr. intendancija 3. kora v Gradcu naznanja trgovski in obrtniški zbornici, da namerava c. kr. vojaški erar 2700 met. stotov pšenične moke kupiti. Pismene oferte se imajo do 2. avgusta t. l. 10 ure dopoldne pri napominani intendanciji vložiti. Kup se bode po trgovski navadi s pomočjo končnega

Obrtnija.

Posojilnice in industrija.

(Konec.)

Cela osrednja Avstrija in Nemčija imata skoro iste pridelke kot slovensko ozemlje. Tu slovenski trgovini ni ničesar iskati. Petdesetletna skušnja nas uči, da Slovenec od nemškega ozemlja le sprejema in plačuje, a ne daje ničesar. Kdor od te strani kaj pričakuje, je kriv prerok najslabše vrste. Hoče-li Slovenec kedaj prodajati svoj les, svoje poljedelske pridelke, svoje obrtniške izdelke na Nemško ali Italijansko?! Izven fakta, da so isti v osrednji Evropi skoro enake cene, bi ti ne mogli pretrpiti niti najmanjših prevoznih stroškov. Izmed slovenskih zemelj dela tu le Goriško glede južnega sadja in vina nekako izjemo.

Naši slovenski socialni ekonomski prežvekujejo prav slastno suhoparne podatke raznih dvornih svetnikov po nemških vseučiliščih o avstrijski trgovini o odnosajih s tujezemstvom. Lepe številke! — Te govore. A žalibog ne govore za nas — slovenski narod nima od tega razkošnega bogastva niti beliča. Mi služimo našim nemškim sodržavljanom le kot „Absatzgebiet“ njihove „Ueberproduction“. A kam naj prodajamo mi svoje pridelke, kje naj iščemo mi svoj „Absatzgebiet“, o tem si gospoda še ni belila glave, — to je popolnoma vprašanje druge vrste.

Ko se je l. 1897, razpravljala nagodba, z Bolgarijo v državnem zboru, so prinašali nekateri slovenski časniki kar cele slavospeve o izvozu v sorodno slovansko zemljo. Ne vem, ali je kdo vprašal: kateri kraji so deležni pri tem izvozu, koliko pa odpada na avstrijske Slovence? Jaz mislim, da še beliča ne!

Nekaj tovarničarjev za izdelano obleko in obuvalo, nekaj posestnikov kemičnih tvornic, po največ dunajski, moravski in ogerski Židje, tem polni mlada Bolgarija žepe v škodo svoji mladi slovanski obrti. Slovenci kot Avstrijci smo le gledalci razcvitajočega se avstrijskega izvoza, ki se vrši popolnoma preko naših glav in žepov. Čemu torej slavospeve stvari, ki nam ni v prid? Ali bi ne bilo modrejše razpravljati, kako in kje ustvariti in povzdigniti slovenski izvoz iz istega avstrijskega okvirja v tujezemstvo in zamorje!?

Pri morji smo, morje nam kaže pot! „Make we use of the sea“! Izkoriščajmo si morje! — kakor pravi Anglež.

Mislimo vendar bolj trezno! Proti obstoječi mednarodni konkurenciji, proti mogotcu malemu ni življenja. Začetek je najtežja reč, posebno ako se odpira ljudem vid na nova pota mednarodne trgovine, ko jih ne poznajo po lastni skušnji. Posebno težko bi pa bilo to razkladati našim gospodarskim izvedencem, našim doktorjem, kojih slovenski vid je popolnoma izprijen po nemški didaktiki,

ki so si jo zatelebili v možgane, da je nam Slovencem iskati le v mejah avstrijske države dobička. Taki ljudje so kaj hitro pri zaključku. To ni mogoče, to je drzen up ali celo sleparija. In to je seveda vedno nov povod lačnemu želodcu sline cediti, med tem, ko se drugi mastijo pri pečenki. Pri Slovencih se vsakemu novemu podvzetju stavi tisoč zaprek: ta ne verjame, da bi šlo; drugi se norčuje; tretji, ki je srečno premodril par nemških kodeksov, svari in odsvetuje pred tujimi kraji; mali kapitalist roke križem drži in se pritožuje, da ni več zaslужka ali pa celo posluša modre svete furlanskih in nemških sosedov, ki ga skušajo zavrtno izkoriščati. To je uboga slika vsega našega obrtnega gibanja.

Ne poznam osebno trgovskih razmer ne v Indiji in Kitaju, ne v Ameriki in Avstraliji, nočem biti torej sodnik o možnosti kakih odnosajev med temi kraji in slovenskim morskim obrežjem na drugi strani. Mi Slovenci smo mal, ubog narod, naša trgovina je še skoro v prazgodovinskih povojih. Bilo bi več kot smešno na toli široki podlagi voditi razprave, ki se lepo berejo, a za nas nimajo nikake praktične vrednosti. Omejujem se le na mal kotič zamorja, na povsem mali Egipt, kajti le tu sem domač v svojih zaključkih, domač kot sem bil nekdan na rodni slovenski zemlji.

Trgovska poročila dohajajo sicer prav pridno iz Egipta v strokovne dunajske časopise. Trgovinski muzej (Handelsmuseum) izdaja na Dunaju časopis, kjer se vrstijo vsako leto enkrat letna trgovinska poročila c. in kr. konzulatov v Port-Sajdu, Aleksandriji in Kahiru (Cairo). Imajo li ta poročila res kako praktično vrednost za avstrijski izvoz (eksportacijo)? Za avstrijski izvoz za trdno osnovane tovarne z inteligentnim vodstvom vsekakor, — to se lahko priznava. Ali avstrijski izvoz je češki, moravski in nižje avstrijski izvoz — le slovenski ni. O pridelkih, ki jih ima Slovensko, ni bilo še nikdar govora v teh listih. Prav za prav tudi ni drugače mogel, kajti v resnici mi nimamo ne tovarn, ne podjetnikov v velikem slogu, imamo nekaj, a to je toli malenkostno, v svojem kotu tako mirno životari, da zares ne zasluži nobene pozornosti. — Trgovinska letna poročila iz zamorja se naslanjajo in omenjajo, kakor je navada, le izpremembe v že obstoječih trgovskih odnosajih velike industrije, za malenkosti, osobito za male posameznosti posameznih provincij nimajo niti prostora, a ne morejo imeti niti znanja. Konzulatni oficijal, to je uradnik, ki je po navadi poklican izmed dosluženih vojaških narednikov, sestavlja ta poročila. Združuje razne podatke trgovskih komor v tujezemstvu, izpisuje in beleži prav pridno dobre — a tudi slabe — opazke raznih časopisov in dnevnikov. In konec leta, evo več ko dovolj gradiva za trgovinsko poročilo. Uradnik prične s stilizacijo, težko, obširno in umorno delo, nehvaležen posel; — kdo bi mu hotel zameriti, da nima izvirnih novih mislij, da se drži le velike industrije, — skratka, da razgreva staro kašo?

Ako bi torej hoteli čakati, da najde malenkost, ki jo mi imamo za izvoz, od te strani potrebne izpodbude,

bi doživeli baje prej dojenčki prihodnjega leta Metuzalemovo starost.

Obrtnijske raznoterosti.

C. kr. trgovinsko ministrstvo naznanja trgovski in obrtniški zbornici: Neka domača tvrdka je v korespondenci z nekim c. kr. konzulatom dopis naslovila na osebo uradnega vodje in ne na urad sam. Opozarja se zatorej, da se vsled adresiranja na osebo uradnega voditelja, namesto na urad sam, izgubi ne samo mnogo časa, ampak lahko tudi korespondenca sama.

Pod pokroviteljstvom angleške kraljice in princa Valeškega nameravajo meseca maja l. 1901 v Glazgovu prirediti razstavo, na kateri naj bi se razstavile med drugimi stvari naslednjih strok: 1. Surovine, kmetijstvo, rudarstvo; 2. manufakture; 3. stroji; 4. transport in promet; 5. pomorstvo, inženerstvo, in stavba ladij; 6. razsvetljava in kurjava; 7. umetnost, znanstveni instrumenti, vzgoja in omika; 8. šport; 9. ženski oddelek; 10. lepa umetnost, zgodovina škotska in arheologija. Razstavni odbor računa na to, da se bodo skoraj vse stvari, ki so sedaj v Parizu razstavljene, poslale v Glazgov. Stroški transporta niso veliki, ker je za take stvari znižan tarif Rok za zglasitev se konča pred koncem meseca avgusta t. l. Ker do sedaj ni bilo čuti mnogo zanimanja med avstrijskimi podjetniki, sklenilo je c. kr. trgovinsko ministrstvo, da bo dalo nižje avstrijski trgovski in obrtniški zbornici za izvršitev razstave 10.000 kron subvencije na razpolaganje. Zglasitve kranjskih razstavnikov je poslati trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, kjer so vzorci za zglasitev na razpolaganje. Glede na navedeni rok morajo se zglasitve vsekako do 20. avgusta t. l. vposlati.

Kmetijstvo.

Izbera trt za obnovitev vinogradov.

Kdor si ogleda dozdej napravljene nove vinograde, zasajene s cepljenimi ameriškimi trtami, opazi sicer marsikaj dobrega, pride pa tudi do neprijetnega spoznanja, da se pri izberi in pri številu zasajenih vrst dostikrat ni postopalo s potrebno previdnostjo in izvedenostjo. Zlasti v zadnjem oziru storila se je večkrat napaka, da se je nasadilo ne samo neprikladnih, ampak tudi preveč vrst, brez pomisleka, koliko težav nastane iz tega pri obdelovanju dotičnega vinograda in pri ravnanju s pridelanim vinom. Različne vrste trt zahtevajo ne le različnih vremenskih in zemeljskih razmer, temveč tudi različen način obrezavanja in vzgoje, katerim zahtevkam se mora ustreči, da bosta rast in obrodek trt dovoljna. Grozdje različnih trt tudi največ raznočasno zori, treba ga je torej posebej obirati. Le sorodne vrste, pa tudi ne vselej, kakor tudi nekoliko, pa malo drugih vrst jednači se v omenjenem oziru; največ pa se zgodi, kakor je bilo zgoraj povedano.

Ako pomislimo, kako težko je pri naših vinogradnikih odpraviti napačne in škodljive navade, in kako težko jih je na pr. naučiti boljše rezatve in vzgoje trt, tedaj mora vsak razumem človek uvideti, da je od našega vinogradnika v obče nemogoče pričakovati, da bo z raznimi

trtami ravnal različno in sicer tako, kakor je naravi vsake vrste primerno. Posajene trte se v takih slučajih izgojujejo vse po istem načinu, ki je sicer eni sorti morda prikladen, a drugim gotovo ne ugaja. Nepovoljna rodovitnost, premočna ali preslaba rast lesa itd. so nasledki takega ravnanja, ki pa se dostikrat toda povsem neopravičeno pripisuje sorti in pa cepitvi. Neuspeha je seveda dostikrat kriva tudi dotičnemu kraju neprikladna vrsta trte, toda glavni nedostatek je pa le nepravilno ravnanje s trto.

Trgatev ob različnem času zorečih in proti gnjilobi nejednako odpornih sort je obtežena; v tem, ko je eno vrsto trt radi naprešnje zoritve in nagnjenja do gintja že treba zbirati, še druge niso dovolj dozorele in trgatev se mora pretrgati. Navadno si ljudje tega truda ne prizadenejo in potrgajo vse grozdje, ko je le en del tistega dozorel in začel gniti. Tako je na pr. z vinogradi, v katerih raste belina poleg šipona (mozlavine); belina začne gniti, v tem ko šipon še davno ni zrel za trgatev. Ali vkljub temu prične se s trgatvijo in potrga se vse, da se le več nabere. Tako pa se le dobi mošt, ki ima v sebi le malo sladkorja, pač pa veliko kisline, ki torej nikakor ni tako dober, kakor bi se mogel v dotični legi pridelati.

Vinograd, zasajen z večjim številom trtnih vrst, bo dajal zalogo raznih vin, ki pa se morejo čista ohraniti le tedaj, ako je njih množina dovolj velika; iz malih vinogradov pa to radi premale množine ne bo mogoče in moralo se bo ali že ob trgatvi ali pozneje vse skupaj dejati. S tem pa zabredemo zopet v staro napako mešanega nasada, kateri ne daje nikdar boljših vin določenega svojstva.

Vinogradnik ima v prvem slučaju sicer zanimivo zalogo raznih vin, toda zaradi velike razlike v njihovih svojstvih, te zaloge vsaj lahko in za dobro ceno ne bo prodal. Sicer utegne kdo uporekati, češ, kdor ima raznovrstnega blaga, more vsakomur postreči, ali pri vinski kupčiji na debelo ni temu tako, in le tisti vinogradnik bo vinotržcem in krčmarjem lahko prodajal vino, ki ima od ene ali od dveh, znabiti še od treh sort veliko zalogo vina različne kvalitete.

(Konec prih.)

Poučni in zabavni del.

Čarovnik.

Historičen roman.

Ruski spisal grof E. A. Salias.

(Dalje.)

Samo jedenkrat se je zbudil iz svoje odrvenelosti in se glasno nasmejal, opazuje to divje sodišče . . . To minuto pristopil je bliže k mizi Norič in ž njim neka drhteča, prestrašena stara ženica . . .

Alež ni toliko razumel, kolikor slutil, kakšno ulogo igra ta ženska v tej neumni, toda zlobni šaloigri . . .